Faragó Dávid – Kasza Péter – Szovák Márton

Pótlások a Brodarics-kiadáshoz*

Levelezést kiadni hálátlan dolog. Akárhány évet és akárhány levéltárat kutat végig az ember, teljes, hiánytalan kiadás szinte bizonyosan nem készíthető, hiszen lesznek levelek, amelyek valahogy elkerülik a kutató figyelmét, vagy olyan állagból, levéltárból kerülnek elő, ahol nem kutatott. Nincs ez másként Brodarics István 2012-ben megjelent levelezésének esetében sem.[1] Bár a kötet impozáns mennyiségű (348), zömmel Brodarics által, kisebb részben neki írt levelet tartalmaz és összeállításakor értelemszerűen a teljességre törekedtem, már pár hónappal a megjelenés után előkerült egy addig ismeretlen levél. Az elmúlt közel tíz évben kutatásaim során magam is bukkantam olyan levelekre, melyekre 2012 előtt bosszantó módon nem figyeltem föl és más kollégák is találtak alkalmasint egy-egy levelet. Mostanra annyi anyag gyűlt össze, ami már közlésre is érdemes. Ha a Brodarics-levelezéskötetnek elkészül egyszer a digitális kiadása, ezek a levelek már oda is bekerülhetnek, teljessé, vagy legalább teljesebbé téve az összkiadást. De addig is, egyfajta supplementumként közzétesszük ezeket a *Lymbus* hasábjain.

Véletlenszerűen előkerült dokumentumokról van szó, melyek időben is nagy távot fognak át, hiszen az első iratok még 1516-ból származnak, az utolsó pedig 1538 januárjából, és tematikailag is sokfélék. A most közölt (ok)levelek között, leszámítva az első három, a Brodarics família egy birtokszerzési kísérletét dokumentáló iratot, nincs, vagy csak igen távoli a belső kapcsolat. Együttes közlésüket csak az a tény indokolja, hogy Brodarics István személyéhez kötődnek, zömmel neki íródtak, két esetben pedig ő maga a levélíró. Az egyes daraboknak ugyanakkor (és ez alól a két menlevél sem kivétel) minden esetben megvan a maga önálló forrásértéke, és a legtöbb esetben közvetlenül összekapcsolhatók a levelezéskiadásban megjelent egy vagy több episztolával. Így apró, de értékes adalékokkal szolgálnak Brodarics kapcsolati hálójához, illetve a Szapolyai-diplomácia működéséhez.

Az átírás során a kéziratok ortográfiáját egységesítettük és a ma használt akadémiai helyesírást alkalmaztuk. Ez alól csak a tulajdonnevek képeznek kivételt, ahol minden esetben megtartottuk a levélírók által használt alakot, még akkor is, ha azok használata esetleg a szövegen belül is ingadozást mutat, illetve a három birtokjogi irat, melyek 1526 előtt keletkeztek, így a szakmai konszenzust élvező középkori helyesírást követtük.

* A tanulmány az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

[1] Brodericus, 2012.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 119 2022. 01. 27. 13:14:23

1–3. Birtokiratok

A Brodarics István és fivére, Mátyás Sáros megyei birtokszerzési kísérletébe betekintést nyújtó három oklevél és egy káptalani fogalmazvány (1516–1519) egy egységet alkot, amelyeknek noha irattani szempontból nem tekinthetők leveleknek, jelen kiegészítésben mégis helyet kellett kapniuk, mivel értékes adatokkal bővítik a testvérek mohácsi csatát megelőző életútjáról meglévő nem túl bőséges ismereteinket. István pécsi kanonoki tisztségére a legkorábbi adatot eddig ugyanis az 1517. évi címerbővítő leveléből ismertük, azonban az 1516. évi birtokadományozó oklevél alapján egyértelmű, hogy már ekkor a pécsi Szent András-kápolna rektora és pécsi kanonok volt. Továbbá az oklevelek és a fogalmazvány tájékoztatnak minket egyedül István és Mátyás Mohács előtti bármiféle birtokszerzési törekvéséről, noha a fivérekkel kapcsolatos forrásokban 1519 után a sárosi birtokok egyszer sem tűnnek fel, ami egyértelműen arra utal, hogy azokat nem sikerült megszerezniük. Megállapítható továbbá, hogy a két Brodarics fivér már ekkor szorosan együttműködött, a birtokadomány és a 2012-ben napvilágot látott leveleskötetben közölt, irattani szempontból szintén nem levélnek minősülő címerbővítés[2] pedig vélelmezhetően a fivérek azon tudatos törekvésének a részét képezte, hogy a törökök által veszélyeztetett szlavóniai törzsbirtokok helyett az István udvari szolgálatának köszönhetően Körös megye névtelen kisbirtokos famíliái közül kiemelkedő családjuk számára a megélhetést, valamint a társadalmi státuszt biztosító új birtokokat szerezzenek.

4. Egy velencei színész és ügynök: Francesco de' Nobili

Francesco de' Nobili X. Leó pápa egykori kedves színésze, akit egyik nagy sikerű Terentius-szerepe után Cherea művésznéven emlegettek, gyakori szereplője Brodarics leveleinek. Az eredetiben nem ismert, csak a velencei Marin Sanudo naplójába bemásolt és onnan kiadott levél, mégis kivételes értékkel bír. Egyrészt ez az első darabja a Brodarics–de' Nobili levélváltásnak, másrészt nagyon fontos adatokat tartalmaz. A most közölt levél az első levelek egyike, amelyet a több hónapos franciaországi követjárásból hazatért Brodarics írt. 1531 januárjában kelt Budán, egy olyan egyéves időszak végén, amikorról nincs egyetlen közvetlen adatunk sem Brodarics hollétéről és tevékenységéről. 1522 utáni időszakának legrosszabbul dokumentálható fázisa az 1530. január 31. és 1531. január 19. közé eső időszak. Ebből a levélből viszont, mintegy mellesleg, kiderül, hogy Brodarics Franciaországból hazafelé jövet is Velencén keresztül utazott, és akkor is, mint 1530 januárjában, Cherea házában szállt meg. Mivel a Budát ért támadásról már múlt időben beszél, okkal feltételezhetjük, hogy Brodarics 1530. december 23-a, a Roggendorf vezette ostrom beszüntetése után, talán már január első napjaiban ért Budára.

Az 1530. év végi Roggendorf-féle ostrom az egyik legkomolyabb támadás, ami 1541-et megelőzően éri a fővárost, ennek ellenére az ostrom részletei kevéssé dokumen-

[2] Brodericus, 2012, 54–57.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 120 2022. 01. 27. 13:14:23

táltak. Brodarics, ha nem is szemtanúként, de joggal feltételezhetően szemtanúk elbeszélése alapján írt, így beszámolója még az ostrom rekonstruálása miatt is fontos. Bár a többi dokumentumtól eltérően ennek a levélnek részint Sanudo naplójában legalább 19. század végi nyomtatott kiadása, illetve pár éve egy horvát honlap jóvoltából elektronikus változata is van, a teljesség igénye miatt mégis fontosnak tartjuk közlését, kiváltképp azért, mert az említett kiadások jegyzeteket nem tartalmaznak.

5. Orsini-levél

Camillo Orsini Brodaricsnak írott levele önmagában nem tartalmaz annyi információt, mint az előtte olvasható, de' Nobilinak szóló levél, de kontextusba helyezve cseppet sem jelentéktelen. Camillo Orsini és Brodarics ismeretsége éppen az utóbbi 1530. évi franciaországi követségéhez kapcsolódik. Korábban egyetlen, Brodarics hazaérkezése után, 1531. január 24-én Budán kelt levele volt ismert kettejük levélváltásából. A most közölt levél tartalma alapján válasz arra, amit Brodarics januárban írt. Orsini francia szolgálatban álló velencei zsoldosvezér volt, és a (most már) két ismert levél alapján okkal feltételezhető, hogy Brodarics lépéseket tett azért, hogy csapatokkal együtt királya zsoldjába fogadja a tapasztalt katonát. A most közölt levélből úgy tűnik, Orsini még habozott, de később kelt Brodarics-levelek azt mutatják, hogy 1532-ben már valóban Szapolyai zsoldjában állt. A levél érdekes és fontos adalék Szapolyai nyugati, elsősorban francia kapcsolataihoz, és arra is rávilágít, hogy a polgárháborús helyzetben a magyar vezetés igyekezett a legmodernebb nyugat-európai harcászat ismeretével is rendelkező katonákat zsoldjába fogadni. Orsini esetében még az is elképzelhető, hogy ez francia támogatással, talán részben francia pénzen történt volna, de ez további kutatásokat igényel.

A két Orsini-levél egyben azt is mutatja, hogy mennyire szétszóródott mára a Brodarics-levelezés: hiszen Brodarics levelét jelenleg Simancasban őrzik, Orsini válaszlevele pedig a bécsi *Haus-, Hof- und Staatsarchiv*ban található.

6. Világosvár ügye

A Ferdinánd-párti Szalaházi Tamás és Thurzó Elek Brodarics Istvánhoz és Frangepán Ferenchez írt levele betekintést enged a két király között dúló harc ellenére a híveik között továbbra is meglévő kapcsolatokba. Az Ecsedi Bátoriak birtokában lévő Zaránd megyei Világos várának az esete különösen érdekes: Szapolyai János török segédcsapatokkal is megerősített seregével 1529. február 6-án vette körbe a várat, azonban két hónap sikertelen ostrom után a várnagyokkal egyezséget kötött, hogy a királyság sorsának eldőléséig a vár semleges marad. A Szapolyai-párti Czibak Imre 1532-ben egy rövid életű, Bátori (II.) András ösztönözte fegyveres akcióra válaszul foglalta el, ami diplomáciai bonyodalomhoz vezetett, ugyanis Bátori István nádor özvegye, Zsófia mazóviai hercegnő a lengyel udvar közbenjárását kérte a vár és a hozzá tartozó birtokok visszaszerzéséhez.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 121 2022. 01. 27. 13:14:23

7–8. Menlevelek

Látszólag a legkevésbé érdekes, hiszen formuláskönyvek alapján írt forráscsoportot képeznek a menlevelek. Már a Brodarics-kiadás összeállítása során is felmerült, hogy szükség van-e a közlésükre, hiszen nem igazi levelekről van szó. Akkor egyértelműen közlésük mellett döntöttem, és most is fontosnak érzem, hogy az azóta előkerült két *salvus conductus*t közzétegyük. Brodarics diplomáciai működésének, útjainak, terveinek, céljainak ugyanis sokszor egyetlen megmaradt emléke egy-egy neki szóló menlevél. Másrészt a menlevelek számos információt hordoznak a követ kíséretéről, annak számáról, adott esetben név szerint is megnevezve a kísérettel utazó, így szintén védettséget élvező személyeket. Értékes forrásai tehát a diplomáciatörténetnek és fényt vetnek egy-egy követség megszervezésének nehézségeire, így akár mikrotörténeti forrásként is felfoghatók. Az első itt közölt menlevél kiváló példa erre. Valószínűleg egy olyan követi utazáshoz állították ki, eredetileg 1534 novemberében, melyre akkor nem került sor. A fogalmazványt többször módosították, és arról készült egy újabb tisztázott példány 1535. január 1-jén, majd egy harmadik is, nyolc nappal később. Brodarics egy január végén kelt levele ugyanakkor arra enged következtetni, hogy ez az a követség, melyre megromlott egészségi állapota miatt nem kerülhetett sor. Mivel a Gritti halála utáni hónapokban vagyunk, amikor Szapolyai és udvara komolyan pánikba esett a szultán kegyencének erdélyi kivégzése miatt, és így keresték a lehetőséget a Ferdinánddal való kapcsolatfelvételre és egyezkedésre, Brodarics megbízásai is ebbe a keretbe illeszthetők. A kedélyek utóbb megnyugodtak, kiderült, hogy Ibrahim nagyvezír bukásával Gritti meggyilkolása is veszített a súlyából, így a megváltozott körülmények miatt az utazás és a követség már nem volt olyan sürgős. Brodarics sokat betegeskedett már az 1530-as években, köszvénye volt, rendszeres szembajok gyötörték, lehet, hogy valóban nem állt készen az útra. De elképzelhető, hogy egyszerűen „diplomáciai betegsége" volt, amit ürügyül használt, hogy halogassa az indulást. A menlevél több változata annak bizonyítéka, hogy a bécsi udvarban számoltak az érkezésével. Erre azonban csak egy másik, 1535 februárjában kelt menlevél nyomán, márciusban került sor.

A másik, jóval rövidebb menlevél közvetlenül kapcsolódik Brodarics egy kiadott, ám datálatlan leveléhez. Ezt Bernhard Clesnek írta 1537 januárjában Itáliából hazatérőben. Kifejezetten megemlítette, hogy két menlevélre van szüksége: az egyik maga és kísérete számára biztosítaná a szabad utat Budára, a másik pedig a holmijai, főleg Itáliából hozott könyvei hazajuttatását célozta. Ezeket Bécsben akarta hagyni, hogy majd a Duna zajlása után hajóval szállítsák Budára. A kiadásba bekerült a Clesnek írt levél és mellé a kíséretnek kiállított *salvus conductus*. Pedig ott volt a másik is, de a levéltárban alighanem kihagyott a szövegkiadó figyelme, így az irat kimaradt a kiadásból. Ezzel a közléssel most teljesebb a kép.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 122 2022. 01. 27. 13:14:23

9. V. Károly levele

Az 1537. évi menlevélhez hasonlóan Brodarics hosszú itáliai követségéhez kapcsolódik V. Károly levele is. Tartalmilag eléggé semmitmondó, inkább frázisokat pufogtató iratról van szó, mégis jelentős dokumentum, ugyanis ez az egyetlen ránk maradt levél, amit a császár Brodaricsnak írt. Az, hogy ők ketten személyesen ismerték egymást, találkoztak, eddig sem volt vitatható, de írásbeli dokumentuma ennek eddig csak az az 1536 novemberében Padovában kelt, olasz nyelvű levél volt, melyet Brodarics írt útban hazafelé a császárnak. Hogy a levél eljutott a címzetthez és a császár nem is hagyta válasz nélkül, arra bizonyság ez a HHStA-ból már a kiadás után előkerült, fogalmazványként fennmaradt levél, mely tehát direkt válasz Brodarics korábbi üzenetére.

10. A kassai kapcsolat

Brodarics András kassai bíróhoz írt levelének különleges értékét az adja, hogy a humanista főpap-diplomatának eddig egyetlen, a váradi tárgyalások során kelt, saját kezűleg írt levele sem volt ismert a kutatók előtt. A levél címzettje vélelmezhetően azonos a Kassa városának politikai életében az 1520-as évek közepétől meghatározó szerepet betöltő, a Brodarics egykori pártfogójának, Szatmári György pécsi püspök (1505–1521) támogatásának köszönhetően a krakkói egyetemen tanulmányokat folytató Gönci Melczer Andrással, aki feltehetően a pécsi püspök környezetében, vagy pedig Brodarics kassai kiküldetései során ismerkedett meg a leendő szerémi püspökkel, a levél tehát Kassa archontológiájának pontosításához is értékes adatot tartalmaz. A levél hangneme arra utal, hogy Brodarics és a kassai bíró között korábbi ismeretségüknek köszönhetően szorosabb, talán személyes kapcsolat volt, amit Melczer nem habozott felhasználni a Brodarics számára is kedves, Szapolyai kezén lévő Kassa városa érdekében.

Források

1.

II. Lajos oklevele

Buda, 1516. október 25.

Felhasznált kézirat: MNL OL DF 229 534. (U 430)

Kiadás: Iványi, 1932, 451–452.

II. Lajos a magvaszakadt Salgói György és Miklós, valamint Bonc Flórián László és Bonc János salgói és egyéb Sáros megyei birtokait Brodarics Istvánnak és testvérének, Mátyásnak, valamint Ternyei Imrének és Györgynek adományozza.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 123 2022. 01. 27. 13:14:23

Nos, Ludovicus Dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. memorie commendamus tenore presentium significantes, quibus expedit, universis, quod nos attentis et consideratis fidelitate et servitiis fidelium nostrorum venerabilis et egregii magistri Stephani Brodaryth decretorum doctoris, comitis capelle Sancti Andree de castro Quinqueecclesiensi[3] ac Mathie similiter Brodarych,[4] fratris germani eiusdem, necnon nobilium Emerici[5] et Georgii de Thernye,[6] que ipsi sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre cum omni fidelitatis constantia exhibuerunt et impenderunt, totalem possessionem Syalgo[7] in de Saros aliaque universa bona, possessiones portionesque et quelibet iura possessionaria ubivis et in quibuscunque comitatibus huius regni nostri existentes et habita, que nobilium quondam Georgii[8] et Nicolai[9] de Syalgo ac Ladislai Floriani[10] et Iohannis[11] Boncz prefuissent, sed per mortem et defectum seminis eorundem masculini ad nos consequenterque collationem nostram regiam per leges et statuta huius regni nostri Hungarie legitime devoluta forent et redacte, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero[12] quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis

---

[3] A pécsi Szent András-kápolna rektora, pécsi kanonok, tisztségére ez a legkorábbi ismert adat. Fedeles, 2005, 335.

[4] Brodarics Mátyás (1470/80-as évek–† 1550/51) Brodarics István testvére, a mohácsi csata után fivérét követve I. Ferdinándot (1526–1564), majd 1527 márciusától Szapolyai Jánost (1526–1540) támogatta, István halála után (1539) ismét Ferdinánd király hűségére tért. 1524-ben királyi követként kapott menlevelet a pápától, 1525-ben udvari huszárként szolgált, 1526-ban udvari familiáris volt. A mohácsi csatát követően feltehetően harmincadbérlőként tartotta kezében a kassai harmincadot, később a szlavón rendek országgyűlési követe (1526–1527), körösi szolgabíró (1531), valamint a pécsi püspökség adminisztrátora (1532–1537), 1539 után királyi familiáris, 1541-ben a regensburgi birodalmi gyűlésen megjelenő magyar követség tagja, később likavai királyi prefektus (1544), majd huszti várnagy, illetve máramarosi sókamaraispán és ispán (1546–1549) volt. Károlyi, 1880, 286–287; Szendrei, 1888, 625; Iványi, 1942. 46/206. sz.; Ember, 1990, 70, 72; Fallenbüchl, 1994, 85; Erdélyi, 2005, 78; Glück, 2008, 12; Kasza, 2008, 1198–2008; Varga, 2010, 19–21; Kasza, 2015, 34–47, 149; Lakatos, 2020, 344.

[5] Ternyei Imre Ternyei Gergely fia, Salgói Borsvai Veronikával kötött házasságot, sárosi szolgabíró (1502–1522) és makovicai várnagy volt. *Arch. 1458–1526,* 2017, 210–214; Kádas, 2020, 116–117, 306–308.

[6] Hozeleci Ternyei György Ternyei Tamás és Lőcsei Lang Margit fia, Ternyei Imrével feltehetően unokatestvérek voltak. Sárosi alispán (1492), monyorósi várnagy (1495), szepesi országgyűlési követ (1505) és a szepesi tízlándzsások szolgabírája (1506–1507) volt. *Arch. 1458–1526,* 2017, 265, 514; Kádas, 2020, 116–118.

[7] Salgó: Sebessalgó (ma: Šalgovík, SK), Eperjes városrésze, egykoron önálló falu volt. Csánki, 1890, 309.

[8] Salgói György: Közelebbről nem ismert.

[9] Salgói Miklós Eperjes városának ügyvédjeként tevékenykedett, felesége, Telegdi Krisztina 1484-ben már özvegy volt. Kádas, 2020, 261.

[10] Salgói Bonc Flórián László: Salgói Bonc Flórián fiának, Péternek a fia, feleségét Dorottyának hívták, sárosi szolgabíróként működött (1437–1439), 1453-ban még bizonyosan élt. Kádas, 2020, 145–147.

[11] Salgói Bonc János: Közelebbről nem ismert.

[12] *post* vero: quarumlibet *del.*

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 124 2022. 01. 27. 13:14:23

sub suis veris metis et antiquis existentibus, premissis sic, ut prefertur, stantibus et se habentibus, memoratis magistro Stephano Brodaryth ac Mathie, fratri germano eiusdem, necnon Emerico et Georgio de Thernye ipsorumque Mathie, Emerici et Georgii heredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenenda, possidenda pariter et habendam salvo iure alieno harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate.

Datum Bude, sabbato proximo post festum sanctarum Undecim milium virginum, anno Domini millesimo quingentesimo sextodecimo, regnorum nostrorum Hungarie et Bohemie etc. anno primo.

relatio magistri Nicolai[13]
secretarii regie maiestatis

[Hátlapon]: Registrata folio XXVII anno Domini 1516

2.

II. Lajos oklevele

Buda, 1516. október 25.

Felhasznált kézirat: MNL OL DF 250 976. (U 487)

II. Lajos megparancsolja a jászói konventnek, hogy a néhai Salgói György és Miklós, illetve Salgói Bonc Flórián László és Bonc János egykori salgói, illetve egyéb Sáros megyei birtokait iktassa Brodarics István és testvére, Mátyás, valamint Ternyei Imre és György részére.

Ludovicus Dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. fidelibus nostris conventui ecclesie de Iazow salutem et gratiam. Cum nos attentis et consideratis fidelitate et servitiis fidelium nostrorum venerabilis et egregii magistri Stephani Brodaryth decretorum doctoris, comitis capelle Sancti Andree de castro Quinqueecclesiensi ac Mathie similiter Brodaryth, fratris germani eiusdem, necnon nobilium Emerici et Georgii de Thernye, que ipsi sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre cum omni fidelitatis constantia exhibuerunt et impenderunt, totalem possessionem Syalgo in de Saros aliaque universa bona, possessiones portionesque et quelibet iura possessionaria ubivis et is quibuscunque comitatibus huius regni nostri

[13] Bácsi Miklós († 1527) 1516-tól királyi titkár, 1517-ben első titkárként vélelmezhetően a titkárok testületének vezetője, 1516-tól haláláig az egri várban lévő Szűz Mária-kápolna prépostja és zempléni főesperes volt. Bónis, 1971, 322–323; Kovács, 1987, 42; Kubinyi, 2006, 8–9, 18–19; C. Tóth, 2015, 54.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 125 2022. 01. 27. 13:14:23

existentes et habita, que nobilium quondam Georgii et Nicolai de Syalgo ac Ladislai Floriani et Iohannis Boncz prefuissent, sed per mortem et defectum seminis eorundem masculini ad nos consequenterque collationem nostram regiam per leges et statuta huius regni nostri Hungarie legitime devoluta forent et redacte, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, premissis sic, ut prefertur, stantibus et se habentibus memoratis magistro Stephano Brodarych ac Mathie, fratri germano eiusdem, necnon Emerico et Georgio de Thernye ipsorumque Mathie, Emerici et Georgii heredibus et posteritatibus universis vigore aliarum litterarum nostrarum donationalium superinde confectarum in perpetuum contulerimus, velimusque eosdem in dominium eiusdem et eorundem per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci. Super quo fidelitati vestre harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Sigismundus Enyczkey[14] sive Iohannes de eadem[15] aut Georgius de Zekend seu Michael de eadem[16] sin Iohannes Farkas de Hassaad[17] aliis absentibus homo noster ad facies predicte totalis possessionis Syalgo aliorumque universorum bonorum predictorum, vicinis et commetaneis eiusdem et eorundem universis inibi legitime convocatis et presentibus accedendo introducat prefatos Stephanum et Mathiam Brodarych, necnon Emericum et Georgium de Thernye in dominium eiusdem et eorundem statuatque eandem et eadem [eis]dem premisse nostre donationis titulo ipsis incumbenti perpetuo possidenda, si non fuerit [contradictum]. Contradictores vero, si qui fuerin[t], evocet eosdem contra annotatos Stephanum et Matheum Brodarych ac Emericum et Georgium de Thernye ad terminum competentem, nostram scilicet personalem in presentiam rationem contradictionis eorundem reddituros, et post hec huiusmodi introductionis et statutionis seriem cum contradictorum et evocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui premisse statutioni intererunt, nominibus terminoque assignato, ut fuerit expediens, dicte nostre personali presentie fideliter rescribatis.

Datum Bude, sabbato proximo post festum sanctarum Undecim milium virginum, anno Domini millesimo quingentesimo sextodecimo, regnorum nostrorum Hungarie et Bohemie etc. anno primo.

[Külzeten címzés]: Fidelibus nostris conventui ecclesie de Iazow pro venerabili et egregio magistro Stephano Brodarych etc. et aliis intrascriptis

[Felnyitásra vonatkozó információ]: Aperta per me prepositum Karachondi.

---

[14] Enyickei Szerencsés Zsigmond sárosi szolgabíró (1498–1508) volt. *Arch. 1458–1526,* 2017, 210–211; Kádas, 2020, 144–145, 306–307.

[15] Enyickei János Enyickei Szerencsés Zsigmond rokona. Kádas, 2020, 145–146.

[16] *Zekend*-i György és Mihály: Közelebbről nem ismertek.

[17] Harsági Farkas János († 1527) Sáros megye befolyásos birtokos nemesének, Harsági Farkas Lászlónak a fivére lehetett. Kádas, 2020, 84.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 126 2022. 01. 27. 13:14:23

Helyszíni feljegyzés és válaszfogalmazvány az oklevél alján és hátlapján

A jászói konvent jelentésének válaszfogalmazványa, hogy Salgói Borsvai András, valamint Tordai Kozma Bálint felesége, Enyickei Borbála nevében Kozmai Ágoston tiltakozott, mikor Enyickei János királyi ember és Tamás jászói pap, hiteleshelyi ember megkísérelte bevezetni Brodarics Istvánt és Mátyást, valamint Ternyei Imrét és Györgyöt Salgó birtokába.

[Helyszíni feljegyzés az oklevél hátoldalán]: Executio facta est feria secunda proxima ante festum Assumptionis virginis Marie gloriose,[18] homo regius Iohannes Enyczkey, nostrum testimonium frater Thomas presbiter,[19] contradixit Andreas Borsway,[20] necnon Augustinus Koozma[21] in persona nobilis domine Barbare,[22] consortis Valentini Koozma.[23]
Homo regius comparuit.

[Válaszfogalmazvány az oklevél alján]: Serenissimo principi, domino Ludovico Dei gratia Hungarie ac Bohemie etc. regi, domino ipsorum gratiosissimo Gregorius prepositus[24] et conventus etc. orationes in Domino debitas ac devotas perpetua cum fidelitate. Vestra noverit serenitas nos litteras eiusdem vestre serenitatis introductorias pariter et statutorias nobis preceptorie loquentes et directas honore, quo decuit, recepisse in hec verba: *per stilum summo scribantur*.[25]

[Oklevél hátoldalán]: prothocollo statutionis 6° fol. 7°[26]

---

[18] 1517. augusztus 10.
[19] Tamás jászói pap: Közelebbről nem ismert.
[20] Salgói Borsvai András († 1543) a Jagelló-kori Sáros megye befolyásos kisbirtokos nemese, felesége Kálnási Margit volt. Eperjest többször képviselte ügyvédként, hosszú ideig sárosi szolgabíróként is működött (1503–1534). *Arch. 1458–1526,* 2017, 211–215; Kádas, 2020, 147–149, 218–219, 306–309.
[21] Kozma Ágoston feltehetően Tordai (Kozma) Bálint rokona volt.
[22] Enyickei Borbála Salgói Flórián László unokája volt. Kádas, 2020, 256.
[23] Tordai (Kozma) Bálint Tordai András fia, sárosi kisbirtokos nemes és eperjesi polgár, a város ügyvédjeként tevékenykedett (1498–1506). Kádas, 2020, 147, 239, 256–258.
[24] Karácsondi Gergely († 1521) Szatmári György és Kassa városa támogatásának köszönhetően nyerte el a préposti címet (1515–† 1521). Tóth–Szabó, 1905, 142–145.
[25] Megjegyzés, hogy a formulárium alapján írták meg.
[26] 17–18. századi megjegyzés az oklevél szövegének bemásolási helyéről.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 127 2022. 01. 27. 13:14:23

3.

II. Lajos oklevele

Buda, 1519. november 2.

Felhasznált kézirat: MNL OL DF 229 597. (U 430)

Regeszta: Iványi, 1932, 480.

II. Lajos Salgói Borsvai András, valamint Tordai Kozma Bálint felesége, Enyickei Borbála alpereseknek a királyi személyes jelenlét bírósága előtt megjelent ügyvédje, Csehi Ferenc kérésére a Brodarics István és testvére, Mátyás, valamint Ternyei Imre felperesek ellen folyó, a jelen Szent Mihály-napi nyolcados törvényszékre halasztott pert ismételten a következő Szent Mihály-napi nyolcados törvényszékre halasztja.

Nos, [Ludovicus D]ei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. damus pro memoria, quod cum [ob contradictoriam] inhibitionem statutionis totalis possessionis nobilium quondam Georgii et Nicolai de S[yalgo ac L]adislai Floriani et Iohannis Boncz Syalgo predicte in comitatu de Saros existentis ac a[liorum] universorum bonorum eorundem ubivis habitorum venerabilem et egregium magistrum Stephanum [B]rodaryth decretorum doctorem, comitem capelle Sancti Andree de castro Quinqueecclesiensi ac M[athia]m similiter Brodaryth, fratrem germanum eiusdem et nobilem Emericum de Thernye per mortem et defectum seminis eorundem quondam Georgii, Nicolai de Syalgo ac Ladislai Floriani et Iohannis Boncz nostre donationis titulo concernentium legitime evocationis modum observando nobiles Andream de Borsowa ac dominam Barbaram, consortem Valentini Kozma contra se ad octavas festi Beati Michaelis archangeli in anno Domini millesimo quingentesimo decimo septimo transacto preteriti[27] nostram personalem in presentiam traxisset in causam, et ab eisdem octavis festi Beati Michaelis archangeli causa partium prescripta partes inter easdem seriebus litterarum nostrarum prorogatoriarum ventilando ad presentes octavas similiter festi Beati Michaelis archangeli dilative devenisset, quibus instantibus memorati Andreas de Borsowa et domina Barbara, consors Valentini Kozma in causam attracti per Fra[nciscum] de Chehy[28] legitimum procuratorem dictorum actorum in personis eorundem congruis diebus ipsarum octa[varum] coram eadem nostra personali presentia expectati rationem premisse contradictorie inhibitionis assignari postulavit, eandem nostram personalem in presentiam non venerunt neque miserunt, se mediantibus aliis litteris nostris iudicialibus exinde confectis in iudiciis aggravari permittendo, supplicans prefatus procurator dictorum actorum in personis eorundem eisdem ex parte memoratorum in causam attractorum per eandem nostram personalem presentiam in premissis iuris equitatem elargiri. Quia autem iuxta seriem et contenta

[27] 1517. október 6.
[28] Csehi László: Közelebbről nem ismert.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 128 2022. 01. 27. 13:14:23

decreti huius regni nostri universe cause in facto iurium possessionariorum per defectum seminis alicuius a maiestate nostra impetratorum non longo litium processu, sed in uno tantummodo termino, post scilicet unius anni integri revolutionem a die publicationis ipsius cause computando finiri solent et terminari, ideo nos vigore et virtute huiusmodi decreti regni nostri causam prescriptam in facto dicte possessionis Syalgo ac aliorum universorum bonorum, ut prefertur, partes inter easdem motam et vertentem ad octavas festi Beati Michaelis archangeli in altera revolutione annuali venturas duximus prorogandam tali modo, ut sive ipse octave festi Beati Michaelis archangeli in altera revolutione annuali celebrentur[29] prefatique Andreas de Borsowa et domina Barbara, consors Valentini Kozma in causam attracti coram dicta nostra personali [presentia][30] ad reddendam rationem premisse contradictorie inhibitionis statutionis prefate possessionis Syalgo ac aliorum universorum bonorum ubivis habitorum predictorum conpareant eandemque possessionem ad ipsos iuxta premissam eorum contradictoriam inhibitionem pertinere probent, sive non, eadem ad partis conparentis instantiam causa in premissa id faceret in premissis, quod dictaverit ordo iuris. Datum Bude, vigesimo octavo die octavarum festi Beati Michaelis archangeli predictarum, anno Domini millesimo quingentesimo decimo novo.

[Külzeten címzés/témamegjelölés]: Pro venerabili et egregio magistro Stephano Brodaryth decretorum doctore, comite capelle Sancti Andree de castro Quinqueecclesiensi ac Mathia similiter Brodaryth, fratre germano eiusdem et nobili Emerico de Theryen contra nobiles Andream de Borswa et dominam Barbaram, consortem Valentini Kozma ad annualem revolutionem prorogatoria.

Lecta per magistrum Albertum Bellyeny[31]

1524 feria secunda post Martini episcopi[32] pro A(ctore) Stephanus de Damon[33] cum [r]egalibus, domina Barbara mortua est, et causa est condescensa in[34] Michaelem Thorday,[35] filium eiusdem domine.

---

[29] 1520. október 6.

[30] *addit*

[31] Bellyéni Albert személynöki ítélőmester (1513–1521). Bónis, 1971, passim; *Arch. 1458–1526,* 2017, 75–76.

[32] 1524. november 14.

[33] Damonyi/Domonyi István Pest megyéből származó, ügyvédkedéssel foglalkozó nemes volt, 1527-ben Tárcai Miklós özvegye, Bánffy Dorottya vallotta ügyvédnek, 1528-ban Fegyverneki Ferenc sági prépost (1506–1534) ügyvédje volt. Talán az ő felesége volt az 1573-ban már özvegy Orsolya asszony. 1527: MNL OL P 52 – A – 1. – 1527 – No. 2.; 1528: Lukinich, 1939, 403, 412; 1573: Tóth, 2008, 100/741. sz.; Csánki, 1890, 39.

[34] *post* in: filium *del.*

[35] Tordai (Kozma) Mihály Tordai (Kozma) Bálint és Enyickei Borbála fia, Salgói Borsvai András lányát, Potenciát vette feleségül. Kádas, 2020, 262.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 129 2022. 01. 27. 13:14:23

4.

Brodarics István Francesco de' Nobilinek[36]

Buda, 1531. január 25.

Kézirat: Marin Sanudo: *I Diarii,* Velence, Biblioteca Nazionale Marciana, Cod. Ital. Cl. VII, 282 (=9269), c. 160r–v[37]

Felhasznált kiadás: Marin Sanudo: *I Diarii,* vol. 54. Venezia, 1899. coll. 306–308. *Regeszta:* Valentinelli 1864–1866, II, 322, no. 939.

Elektronikus kiadás: http://solr.ffzg.hr/philo4/croala0/navigate/90/1/?byte=7669

1. Értesíti de' Nobilit, hogy számos tengeri és szárazföldi viszontagság után szerencsésen megérkezett Budára. – 2. Beszámol a Roggendorf vezette 1530-as budai ostromról. Ennek 55 napja alatt a falakat jelentősen megrongálták, aknák ásásával is próbálkoztak, de a védők elszántsága meghiúsította a város bevételét. Értesüléseik szerint Roggendorf közel kétezer embert vesztett, saját veszteségeik ehhez képest elhanyagolhatók. – 3. János király mellett számos nagyúr is részt vett a védelemben, de külön kiemelendő Alvise Gritti elszántsága, akinek oroszlánrésze volt a védelem sikerében. János király érdemei elismeréséül kormányzóvá és máramarosi ispánná nevezte ki Grittit, aki megtartotta korábban elnyert egyházi tisztségeit és a kincstartóságot is. – 4. Jelenleg fegyverszüneti tárgyalások zajlanak, melyet Habsburg részről az ostromot korábban vezető Roggendorf irányít.

Copia di una lettera da Buda, di 25 zener 1531, (scritta) per il reverendo domino Broderico eleto Sirminiense, consiliario regio, a domino Francesco di Nobili ditto Cherea.

Magnifice domine et amice honorande, salutem et servitiorum comendationem.
[1.] Ego post meum a Vestra Dominatione discessum,[38] licet fuerim in multis et diversis difficultatibus et periculis in mari et in terra, omnibus tamen Deo duce superatis

[36] Francesco de' Nobili (művésznevén: Cherea) luccai származású színész. Tevékenysége a 16. század első felére tehető, pontos születési és halálozási dátuma nem ismert. A Cherea művésznév, Terentius *A herélt (Eunuchus)* című darabjának egyik szereplőjére utal, mely az olasz színész egyik nagy sikerű alakítása volt. De' Nobili számos Plautus- és Terentius-darab fordítása és színrevitele mellett nagy szerepet játszott az olasz nyelvű *commedia dell' arte* kialakításában is. X. Leó pápa kedvenc színészei közé tartozott. Az ő halála (1521) után visszatért Velencébe, ahol színészi tevékenysége mellett a velencei államtanács politikai ágensként is alkalmazta. Marin Sanudo naplóiból tudható, hogy a magyar követeket többnyire de' Nobili házában szállásolták el, így 1530 januárjában a Velencébe érkező Brodaricsot is (Sanudo, 1898, 462–463). Ismeretségük valószínűleg innen datálható. De' Nobili több ízben megfordult Magyarországon, így 1532 farsangján is járt Budán, ahol nagy szerepe volt annak az Alvise Grittit kigúnyoló szatirikus színjátéknak a létrejöttében, melyről Szerémi György is beszámol (Szerémi, 1979, 276–277). A Gritti-játékra és ebben de' Nobili szerepére: Kardos, 1970, 547–559. De' Nobili magyarországi tevékenységéről: Székely, 1964, 387–389.

[37] A kéziratot nem volt módunk ellenőrizni, így a szövegközlés a nyomtatott kiadáson alapszik.

[38] Brodarics 1529–1530 folyamán egy hosszabb diplomáciai úton vett részt: Velencén és Észak-Itálián keresztül Franciaországba utazott (Kasza, 2015, 90–95). Ebből az évből alig van rá vonatkozó forrásunk.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 130 2022. 01. 27. 13:14:23

perveni tandem huc ad maiestatem regiam, dominum meum clementissimum, quem reperi hic Budae optime sanum et incolumem. De statu vero suae maiestatis id possum Vestrae Dominationi scribere, maiestati suae, Dei optimi nutu, omnia prospere succedunt.

[2.] Dominationem Vestram intellexisse existimo, quanta et quam forti manu, tum terra, quam Danubio rex Bohemiae,[39] Ferdinandus fuerit superioribus diebus agressus ad suam maiestatem,[40] atque id eo tempore cum ex altera parte pro concordia nobiscum ineunda ageret et pro hoc tam apud serenissimum Poloniae regem,[41] quam apud invictum ac potentissimum imperatorem Turcorum oratores suos haberet, et quamvis maiestas regia videret hostium vires et apparatum esse praepotentem, nec civitatem hanc Budensem et castrum regium esse tale, quod videretur admodum idoneum ad validiorem oppugnationem sustinendam, confisa tamen maiestas regia in Deo omnipotente et in virtute eorum, qui cum sua maiestate erant, obsidionem ipsam exspectavit, et in hac ipsa civitate ac regia sua permanere statuerat. Cum itaque quinquaginta integris diebus fuisset sua maiestas fortissime oppugnata, quassatis pluribus in locis et dirutis magna ex parte moenibus civitatis, cuniculis[42] etiam aliquot sub terra actis, nihil tamen suae maiestati, Deo ita volente, nocere potuerunt; sed demum cum tali strage recedere et obsidionem relinquere[43] sunt coacti, ut, quantum ex his, qui ab hostibus ad suam maiestatem transfugerunt, intelligere potuimus, supra duo milia hominum in eorum exercitu sint desiderati, et in his non pauci primarii viri, octo autem sint naves sauciis militibus carratae[?].[44] Ex nostris pauci admodum pro tanto numero perierunt.

[3.] Obsidebantur ad maiestatem regiam cum plerique primiores et magnates regni Hungariae tum vero illustris dominus Aloisius Gritti,[45] filius serenissimi principis

---

Az itt közölt levélből azonban kitűnik, hogy visszafelé is megállt Velencében. Azt nem tudjuk, mikor indult el onnan, de 1531. január 19-én már Budáról keltez egy levelet (Brodericus, 2012, 262–263), így addigra legkésőbb odaért.

[39] A Szapolyai-párt szóhasználatában Ferdinánd mindig cseh királyi címével szerepel.

[40] ad suam maiestatem] *correxi ex* a sua maiestate

[41] Hosszas egyeztetés után 1530 őszén Poznańban zajlottak a felek közt a béketárgyalások lengyel közvetítéssel. Roggendorf hadai valóban a tárgyalások ideje alatt fogtak neki Buda ostromának. A tárgyalásokról bővebben: Kasza, 2013.

[42] *correxi ex* cunuculis

[43] *correxi ex* reliquere

[44] Ebben a formában nem létező latin igealak. Sanudo kéziratának ellenőrzése nélkül nehéz dönteni a kérdésben. A mondat vélhető értelme alapján („nyolc hajót raktak meg sebesült katonákkal") elképzelhető lehet, hogy a késő latin carricare igéből az olaszba átkerült caricare (megrak, megpakol) ige lehet a háttérben. Mivel Brodarics jól tudott olaszul és egy luccai származású olasznak írt, ez nem is kizárható. Ugyanakkor egy félreolvasott *oneratae* is elképzelhető.

[45] Ludovico (Alvise) Gritti (1480–1534. szeptember 29.) Andrea Gritti későbbi velencei dózse törvénytelen fia. Isztambuli ékszerkereskedő, Ibrahim nagyvezír bizalmasa. Az 1529-es szultáni hadjárat idején érkezik Magyarországra, és az 1530-as évek első felében igen fontos, ám ellentmondásos szerepet játszik a magyar belpolitikában. Török nyomásra Szapolyai előbb kincstartóvá, majd 1530-ban kormányzóvá is kinevezi. Czibak Imre váradi püspök meggyilkolása miatt a Gritti ellen fellázadó erdélyiek 1534 szeptemberében Medgyesen elfogják és kivégzik. Életéről további részletes bibliográfiával bővebben: Szakály, 1986.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 131 2022. 01. 27. 13:14:23

vestri, cuius prudentiae et industriae non solum maiestas regia sed omnes, a minimo usque ad maximum, qui obsidebantur, suae salutis et victoriae[46] tribuunt palmam.

Maiestas regia praedictum dominum Aloisium novo donavit titulo: fecit eum gubernatorem regni, deinde comitem de Maramarosio,[47] relictis apud eum beneficiis ecclesiasticis[48] et thezaurariatu,[49] quae prius etiam a sua maiestate habuerat. Modo ipse dominus Aloisius missus est a maiestate regia Constantinopolim ad imperatorem Turcorum in certis negotiis regni et regiae maiestatis.

[4.] Indutiae tractantur nunc inter nostros et Germanos cum capitaneo Caroli imperatoris, Vielmo [!] videlicet Rogendorff,[50] qui non solum capitaneus est regis Ferdinandi, sed et intimus consiliarius ipsius Caroli imperatoris: hic erat dux et caput exercitus, qui maiestatem regiam obsidebat. Hoc etiam ea causa volui ad Vestram Dominationem perscribere, ut serenissimo principi et domino, domino duci Venetiarum, domino nostro gratioso, Vestra Dominatio ostendere velit, et etiam dominis meis observandissimis, oratoribus regum Franciae[51] et Angliae.[52] Dominationem Vestram felicissime valere opto.

Datum Budae 25 Ianuari, anno Domini 1531.

Sotoscrita: Eiusdem Vestrae Magnificentiae amicus et frater. S. Brodericus, electus Sirminensis, consiliarius regius, etc.

A tergo: *Al nobile messer Francesco di Nobili di Luca, ditto el Cherea, amico et come fratello honorando*.

---

[46] victoriae] *correxi ex* victoriam

[47] Maramarosio *correxi ex* Maramarobio – A máramarosi főispáni tisztség elsősorban amiatt volt jelentős, mert így Gritti kezelésébe kerültek a tekintélyes jövedelmet hozó máramarosi sóbányák is.

[48] Gritti rendelkezett az egri püspökség javadalmaival, de 1530 végén kiskorú fiát, Antonio Grittit tette meg címzetes egri püspöknek.

[49] Kincstartónak már 1529-ben kinevezte Szapolyai.

[50] Wilhelm Freiherr zu Roggendorf (1481–1541) diplomata, hadvezér. 1530–1531 folyamán I. Ferdinánd magyarországi főhadparancsnoka. Miután 1530. november elejétől december 23-ig sikertelenül ostromolta Budát, 1531 januárjában Ferdinánd részéről ő vezette a visegrádi fegyverszüneti tárgyalásokat.

[51] Lazare de Baïf (Manoir des Pins, 1496 – Párizs, 1547) francia humanista, költő, diplomata. Évekig volt Velencében I. Ferenc francia király követe.

[52] Giambattista Casali (kb. 1495–1536), Belluno püspöke, az angol szolgálatban álló olasz diplomata-család, a Casali fivérek egyike. Az angol király velencei ügyvivője.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 132 2022. 01. 27. 13:14:23

5.

Camillo Orsini[53] Brodarics Istvánnak[54]

Párizs, 1531. május 21.

Felhasznált kézirat: ÖStA, HHStA, Große Korrespondenz, Fasc. 25. fol. 428r–v

1. Camillo Orsini megköszöni Brodarics közbenjárását, de sajnálattal közli, hogy annak ígérete ellenére sem tőle, sem János királytól, sem Matthia Mariglianótól nem kapott leveleket, csak egyet Velencéből. – 2. Május 5-én megkapta viszont János király legújabb levelét, amelyet Giorgio Gritti hozott. Levelében a király Alvise Grittihez küldi a zsoldoscsapat ügyében, ezért Orsini rögtön beszélt Giorgióval, de sem ő, sem Alvise nem tudott felvilágosítással szolgálni. Ez ügyben kéri Brodarics felvilágosítását, illetve egy futárt is küldött Németországon keresztül a helyzet mielőbbi tisztázására, nem mintha ő maga ne bízna a király szavában, aki elfogadta a feltételeit, hanem az emberei miatt. – 3. Giorgio Gritti azonnal magával akarta ugyan vinni, de mivel Orsini erre sem Alvisétől nem kapott parancsot, sem a francia királytól engedélyt, nem indul útnak. A pillanatnyi helyzet amúgy sem teszi lehetővé, hogy János király szolgálatába álljon. – 4. Orsini kéri, hogy az üzenetet titokban (rejtjelezve?) küldjék, és küldjenek egy embert, aki szemlét tart a csapatai felett és kiosztja a zsoldot. – 5. Végül hozzáteszi, hogy Guise herceg értesítette monsignor Andrea érkezéséről, akinek ajánlani fogja Brodaricsot.

Reverendissimo Monsignor mio.
[1.] Io li resto con tanto obligo quanto homo mortale porrà avere a un suo benefactore, et prego Dio li dia merito di mia parte che io non bastarò mai. E sto de malavoglia che ho avuto lettera de la maestà del re[55] et de Vostra Signoria Reverendissima, né de Matias[56] non avuta mai nesuna salvo quella che me scrisse in Venecia.

[2.] Verso li 5 del presente ho avuta la lettera de la serenissima maestà et visto la gratia che sua maestà m'ha fatto in accettare me per suo humile servitore. Io prego a Dio me fazza gratia che mi condurà a li servici de sua maestà a ciò li posa fare conoscere l'animo che tengo in servirlo sì como è costume di casa mia et mio. Et perché la lettera de sua maestà me remete a lo illustrissimo signore Luisi Gritti,[57] et ditta lettera me l'ha portata la magnificentia del signor Giorgio,[58] suo fratello, dove io subito l'andai a

[53] Camillo Orsini (1492–1559) velencei származású zsoldosvezér. Orsini, bár itt közölt levelében még szabódik, később valóban János király szolgálatába állt: Brodarics ugyanis említést tesz róla 1532. december 21-i, Nádasdynak címzett levelében, fennmaradt továbbá egy 1532. januári Szapolyai-credentiális, ami Łaski és Orsini nevére szól. Hegedűs, 1898, 478.

[54] Válasz Brodarics 1531. január 24-én Budán kelt, szintén olasz nyelvű levelére. Brodericus, 2012, 263–264.

[55] Szapolyai János.

[56] Matthia Marigliano, híres lantjátékos, Szapolyai udvari muzsikusa, Bakfark Bálint mestere. Brodarics leveléből tudjuk, hogy 1531 elején már a budai udvar szolgálatában állt.

[57] Ludovico (Alvise) Gritti.

[58] Giorgio Gritti, Ludovico Gritti idősebb édestestvére, a velencei dózse törvénytelen fia, aki részt vett fivére kétes ügyleteiben.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 133 2022. 01. 27. 13:14:23

trovare sua magnificencia et parlatoli ditto despacio. Me ha resoluto non havere cosa alcuna, né manco ditto signore Luisi ne li havere parlato de ditto negocio, dove io ne resto confuso sì per cosa essere dubia et già publicata. Et prego Vostra Signoria Reverendissima me voglia fare avisare subito, ultra che io ho mandato uno corriere a posta per la via de Alemagna a ciò sia presto resoluto et posa mostrar a sua maestà l'ansia che tengo en servirlo, et perché la lettera de sua maestà dice accettare li mei instrucioni che portò el magnifico monsignor Matias Marliano. Lo supra che averta in ditti instrucioni, non per la mia persona che non voglio altra instrucio che 'l mio fidele servire et la magnanimità et gratitudine de sua maestà, ma bisognarà più chiareza per li homini che venerano in suo servizio.

[3.] Sì como è stà in le me instrucioni, ancora in molte memorie delo pasagio, la magnificencia del signor Giorgio Gritti me ha voluto menare con sua magnificencia dove non ho voluto venire per più rispeti, sì per non vedere ordine del ditto signore Luisi, sì ancora per non avere ben resoluto la licentia del christianissimo re[59] qual me ha fatto gratia et già ordinatala. Ancora averta meso tutto lo paese in rumore et guastato qualche disegno che 'l ditto pasagio se poria fare in servicio de sua maestà.

[4.] Et se tal despacio sua maestà vorrà fare, la prego la sia secreta et che manda homo che faza le mostre et che dispenda li denari.

Et la prego che me recomenda a sua maestà, et a Sua Signoria Reverendissima li posa basar lo piede presto. In Parisi, 21 de magio 1531.

[5.] Lo signor conte Guido[60] m'ha avisato che monsignor Andre è venuto de queste bande,[61] quanto poso ve lo recomando.

De Vostra Reverendissima Signoria bon fratello et servitore,

Camilo Ursino

Soprascrito: Al reverendissimo monsignore mio, lo reverendissimo monsignor Stephano Bodorico, episcopo di Sirimia, mio servitore carissimo in corte del serenissimo Re de Ungaria.

[59] I. Ferenc (1515–1547) francia király.

[60] Feltételezhető, hogy az olaszosra torzított név mögött Claude de Lorraine (1496–1550), Guise első hercege áll, aki I. Ferenc kegyenceként az 1530-as évek meghatározó francia politikusa volt.

[61] queste bande *correxi ex:* quesse vande

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 134 2022. 01. 27. 13:14:23

6.

Szalaházi Tamás és Thurzó Elek Frangepán Ferencnek és Brodarics Istvánnak

Pozsony, 1533. július 31.

Felhasznált kézirat: MNL OL E 148 – a. – Fasc. 311. – No. 13.

Szalaházi Tamás és Thurzó Elek kéri, hogy a Zsófia mazóviai hercegnő és a néhai Bátori András gyermekei között Világosvár ügyében folyó perben Zsófia kérésére küldje ki János király hites emberét. Remélik, hogy a bírák képesek lesznek mihamarabb döntést hozni az ügyben.

Reverendissimi Domini, Amici Observandissimi. Salutem et solitam nostri commendationem.

Orta est mensibus superioribus controversia inter illustrem dominam Sophiam ducem Mazoviae,[62] quondam domini palatini[63] coniugem et quondam domini Andreae de Bathor[64] liberos[65] propterea, quod queratur ipsa domina arcem Vilagoswar[66] neglegentia quondam domini Andreae esse alienatam et res urgente domino Ludovico

---

[62] Zsófia mazóviai hercegnő († 1540), Konrád mazóviai herceg és Nicolaus Radziwiłł vilniusi palatinus lányának, Annának a gyermeke, 1520. augusztus 29-én kötött házasságot Bátori Istvánnal *per procuratorem,* azonban az esküvőt végül csak 1523. február 24-én tartották meg Budán. Férje halálát követően I. Ferdinánd Torquatus (Karlovics) Jánoshoz akarta feleségül adni, azonban az uralkodó szándékával ellentétben Pekri Lajossal kötött frigyet. C. Tóth, 2009, 23; C. Tóth, 2017, 78–79, 82.

[63] Ecsedi Bátori (III.) István († 1530) Bátori (I.) András és Rátóti Julianna első gyermeke, I. Ferdinánd uralma alatt nádor (1526–† 1530), valamint királyi helytartó (1528–† 1530) volt. C. Tóth, 2009, 24–25; *Arch. 1458–1526,* 2016, 79, 82–83, 125, 153, 155; *Arch. 1458–1526,* 2017, 31, 92, 223–225, 256, 268, 320.

[64] Ecsedi Bátori (II.) András († 1532), Bátori István nádor öccse, I. Ferdinánd uralma idején tárnokmester (1527–† 1532) és királyi tanácsos (1528–† 1532) volt. C. Tóth, 2009, 25–27, 47; *Arch. 1458–1526,* 2016, 134, 147; *Arch. 1458–1526,* 2017, 247, 256; https://archivum2004.piarista.hu/arisztokrata/. (Utolsó letöltés: 2020. február 11.)

[65] Bátori András és Rozgonyi Katalin gyermekei 1533-ban: András Bonaventúra, György, István, Miklós és Klára. C. Tóth, 2009, 26, 47; 1533: MNL OL E 148 – a. – Fasc. 563. – No. 30.

[66] Világosvár (ma: Şiria, RO) Brankovics Lázár magvaszakadtával 1458-ban szállt vissza a koronára, I. Mátyás 1459-ben adta át nagybátyjának, Szilágyi Mihálynak, 1461-ben Szilágyi özvegyének, Bátori Margitnak zálogolta özvegysége idejére, majd 1464 januárjában 11 000 forintért elzálogosította az Ecsedi Bátoriaknak, a következő hónapban pedig nekik adományozta. 1514-ben Szapolyai János foglalta vissza a várat a keresztesektől, amelyet Bátori István nádornak csak a mohácsi csatát követően sikerült visszaszereznie. Bátori (II.) András ösztönzésére 1532. március 29-én (nagypénteken) – a vár elfoglalását szintén megörökítő Szerémi György szerint 1529. március 25-én (nagycsütörtökön) – Péter, a síri Szent Kereszt-kápolna papja magához ragadta a vár irányítását, azonban Czibak Imre váradi püspök (1526–1534) rövid időn belül a hatalmába kerítette. Brodarics egy 1532. június 7-én kelt levelében értesítette Piotr Tomicki krakkói püspököt és lengyel alkancellárt a vár elfoglalásáról. A vár elfoglalásának részletes körülményeiről egy 1533-ban végrehajtott vizsgálat tanúskodik. Karácsonyi, 1896, 63, 93–94, 106, 108, 116–118; Szerémi, 1979, 225–228; Brodericus, 2012, 301; Horváth–Neumann, 2012, 15; C. Tóth, 2019, 65–66; 1533: MNL OL E 148 – a. – Fasc. 9. – No. 64.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 135 2022. 01. 27. 13:14:23

Pekry[67] ad maiores contentiones spectare videbatur, ni nostra et quorundam praeterea opera fuisset effectum, ut res tota iudicio arbitrorum submitteretur. Agere autem se dicit domina ipsa quorundam, qui sub ditione principis Dominationum Vestrarum sunt, testimonio, quod non nisi litteris principis vestri habere poterit. Rogamus itaque et hortamur Reverendissimas Dominationes Vestras, velint iustitiae causa efficere apud principem suum, ut litterae huiusmodi non denegentur huic dominae, quae et alioqui non est aliena ab affinitate illius principis. Nos nulla alia causa litteras ipsas postulamus, quam quod cuperemus, ut controversia haec inter partes sopiretur per arbitros, quod nisi fiat, non mediocres contentiones et damna partibus ipsis imminebunt, et praeterea scimus hoc, quod domina ipsa in prosecutione iuris sui a iudicibus retulerit, parti aut principi Dominationum Vestrarum nullo detrimento esse posse. Reverendissimas Dominationes Vestras bene valere optamus.

Posonii, ultima die Iulii anno 1533.

Thomas episcopus Agriensis, cancellarius[68] etc.
Alexius Thurzo locumtenens regiae maiestatis[69] etc.

[Címzés]: Reverendissimis dominis Francisco de Frangepanibus archiepiscopo Colociensi[70] et Stephano Broderico electo ecclesiae Sirmiensi etc., dominis et amicis observandissimis.

---

[67] Pekri Lajos szlavóniai birtokos, a mohácsi csatában Batthyány Ferenc alvezére, a csatát követően I. Ferdinándot támogatta, a királyi huszárok kapitányaként, illetve Bátori István nádor vezető familiárisaként szolgált, 1531-ben az uralkodó kinevezte horvát–szlavón bánná, de a tisztséget nem sikerült elfoglalnia. Zsófia mazóviai hercegnővel 1532. február 13-a körül kötött házasságot Varasdon, aminek köszönhetően a bárók közé emelkedett, 1547-ben a néhai Bátori István erdélyi vajda lányát, Zsófiát vezette oltár elé. Varga, 2008, passim; Pálosfalvi, 2010, 75; Varga, 2012, 156–157; Pálosfalvi, 2014, 240–241.

[68] Szalaházi Tamás (1480 k.–† 1535) veszprémi püspök (1524–1527), a mohácsi csatát követően a Habsburg-párt egyik vezetője, a levél keltezésének idején kancellár és egri püspök (1527–† 1535), valamint a Thurzó Elek helytartó mellett működő helytartótanács tagja (1532–† 1535) volt. Fazekas, 2007, 19–34; Fazekas, 2018, 336–337.

[69] Bethlenfalvi Thurzó Elek (1490–† 1543) a mohácsi csatát követően I. Ferdinánd egyik legfőbb támogatója, a levél keltezésének idején országbíró (1527–1543), valamint királyi helytartó (1532–1542) volt. Erdélyi, 1988, 118–132; Erdélyi, 2005, 19–77; Pálffy, 2011, 69–70, 72, 76–78; *Arch. 1458–1526,* 2016, 107, 113, 121, 134–135; *Arch. 1458–1526,* 2017, 265, 380–385.

[70] Cetini Frangepán Ferenc (1490 k.–† 1543). Nagybátyja, Frangepán Gergely kalocsai érsek (1503–1520) neveltette, János király egyik vezető diplomatája, kalocsai érsek (1526–1534), baranyai főispán (1526–† 1543), valamint egri püspök és hevesi főispán (1535–† 1543) volt, Szapolyai halála után I. Ferdinánd hűségére térve egri püspöki címét megtarthatta. Sörös, 1917, 429–471, 546–576.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 136 2022. 01. 27. 13:14:23

7.

I. Ferdinánd menlevele Brodarics Istvánnak

Bécs, 1534. november 15./1535. január 1./1535. január 9.[71]

Felhasznált kézirat: ÖStA, HHStA, AA, UA 25. Konv B. fol. 58r–v[72]

Ferdinánd egy többször átdátumozott menlevélben biztosítja Brodarics Istvánt, hogy a menlevél kiállításától számított egy hónapig bántatlanul megjelenhet udvarában és ott tárgyalásokat folytathat.

Ferdinandus etc..
Recognoscimus tenore praesentium, quod Nos Stephanum Brodericum de nostro pleno et amplissimo salvo conductu veniendi[73] ad nos huc Viennam[74] et recedendi a nobis[75] redeundique ad loca sibi secura affidavimus et assecuravimus, sicut affidamus et assecuramus per praesentes ita, quod sub harum vigore et sub verbo nostro regio fideque publica, quam ei per has nostras damus et promittimus, quandocunque post harum emanationem sibi placuerit cum personis quibuscunque[76] maxime XXV vel minus ad nos huc infra spatium unius integri mensis a data praesentium computando libere et absque omni impedimento venire et ea, quae in commissis habet aut habebit nobiscum[77] agere et tractare, eisque confectis vel infectis, quandocunque sibi visum fuerit, discedere et ad loca sibi secura unacum suis salvus et incolumis redire possit et valeat.

Promittentes etiam per praesentes, quod nec per nos nec per aliquem alium aliqua vis, violentia, litisfactio ac iurisstrepitus durante hoc nostro salvo conductu,[78] etiamsi[79]

---

[71] Bár a csak fogalmazványként ránk maradt, eredetileg november 15-én kelt menlevelet több alkalommal is újra kiállították, felhasználására Brodarics betegsége miatt nem került sor. 1535. január 27-én Budáról, Thurzó Eleknek írt levelében jelezte, hogy rossz egészségi állapota miatt a tervezett tárgyalásokra aligha kerülhet egyhamar sor. (Brodericus, 2012, 438). Azt a kézirat alapján nehéz eldönteni, az egyes módosítások, törlések melyik fázishoz tartoznak. Annyit lehet biztosan mondani, hogy az eredeti fogalmazvány tartalmazta Thurzó nevét, de utóbb őt, mint potenciális tárgyalópartnert, kihúzták a levélből. Hogy ez már az első, novemberi fogalmazványban megtörtént-e, vagy csak később, nem lehet biztosan megállapítani. Brodarics azonban aligha tudott arról, hogy Thurzóval már nem kellene tárgyalnia, hiszen 1535. januári levelében éppen őt értesíti arról, hogy betegsége miatt egyelőre nem utazhat hozzájuk.

[72] fogalmazvány

[73] *post* veniendi *del*. vel

[74] *post* Viennam *del*. vel ad oppidum Megyer spectabilem et magnificum fidelem nobis dilectum, comitem Alexium Turzonem de Bethlenfalwa, iudicem curiae et regni nostri Hungariae locumtenentem in oppido Megyer ad conveniendum [vel alio loco...].

[75] *post* nobis *del*. vel domino Alexio

[76] *post* quibuscunque *del*. quinque sive septem, octo, novem vel decem vel ad nos huc ut dictum est vel ad ipsum Alexium Turzonem, ut dictum est. *Add. in marg*. triginta ad nos huc. *Postea del*.: triginta *corr*.: maxime XXV vel minus

[77] *post* nobiscum *del*. vel cum ipso Alexio

[78] *post* conductu *del*. eidem vel

[79] *post* etiamsi *del*. contingeret

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 137 2022. 01. 27. 13:14:23

aliqua hostilitas inter nos et Johannem Scepusiensem quandocunque ac per quoscunque et ubicunque contingeret, eidem[80] vel alicui ex suis inferetur, sed quod nihilominus ipse et sui in tali cursu et hostilitate huiusmodi non obstante[81] vigore huius nostri salvus conductus salvi et securi esse debeant et possint.

Item si etiam accideret, quod aliquis ex suis se huic salvo conductui nostro non conformiter gessisset, ex tunc eidem Broderico nihil periculi, violentiae et litisfactionis ac iurisstrepitus facturi sumus. Ille tamen, qui hunc nostrum salvum conductum infringet, iuxta demeritum puniatur.

Praeterea si sub hoc mensis unius salvo conductu eundem Brodericum vel aliquem ex suis adversa valetudine correptum diutius, quam praesens salvus conductus sonat, decumbere contingeret, promittimus illum sub eadem fide et verbo nostro securum, quousque convaluerit. Et si forte accideret, quod res seu tractatio sua longius durarent, quam per mensis antedicti spatium, hunc quoque salvum conductum nostrum ex tunc illi necessario prolongabimus.

Mandamus idcirco et praecipimus universis et singulis generaliter nostris cuiuscunque status et conditionis, gradus, qualitatis aut ordinis officialibus et subditis tam spiritualibus quam secularibus ubilibet exsistentibus sub indignatione nostra gravissima et sub amissione capitis, quatenus praefatum Stephanum Brodericum per totum tempus, quo[82] ad nos[83] ibit et apud nos[84] versabitur, et quae habet, tractabit, ac ad loca sibi secura redibit, illaesum et indemnem ire et redire permittant, eique et suis in nullo prorsus impedimentum, gravamen aut molestiam aliquam inferant seu inferre praesumant, in quantum poenas praedictas voluerint evitare. Harum testimonio litterarum et sigilli nostri parvi impressione munitarum.
Datum Viennae 15. Novembris 1534
Die prima Ianuarii 1535. expeditus alius
Die 9. Ianuarii 1535 alius expeditus

8.

I. Ferdinánd menlevele Brodarics Istvánnak

Bécs, 1537. február 5.

Felhasznált kézirat: ÖStA, HHStA, AA, UA 30. Konv B. fol. 14r[85]

Ferdinánd menlevélben engedélyezi, hogy Brodarics Itáliából hozott holmiját, főképpen a könyveit az olvadás után hajón Bécsből Budára szállíttathassa.

---

[80] *post* eidem *del*. et suis
[81] a*dd. in marg.* et hostilitate huiusmodi non obstante
[82] *post* quo *del*. vel
[83] *post* nos *del*. vel Alexium Turzonem praedictum
[84] *post* nos *del*. vel eum
[85] fogalmazvány

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 138 2022. 01. 27. 13:14:23

Passus pro Broderico
Ferdinandus etc.
Fidelibus nostris universis et singulis, locumtenentibus, praelatis, dominis baronibus, militibus nobilibus et ignobilibus, clientibus, capitaneis, praesidibus, castellanis, comitibus, vicecomitibus, iudicibus, iuratis consulibus, magistris civium et quorumvis locorum et communitatum rectoribus ceterisque officialibus et personis quibuscunque per regnum nostrum Hungariae ac alias ubilibet constitutis salutem, gratiam regiam et omne bonum.

Cum reverendissimus Stephanus Brodericus res non paucas ex Italia et praesertim libros secum adduxit, quem quidem suppellectilem per ostensores peropportune hinc Budam per Danubium, cumprimum glacies soluta fuerit, deferri nostro consensu voluit,[86] vobis itaque firmissime praecipientes mandamus, ut eiusmodi bona omnia libere et sine impedimento aliquo deduci, quo voluerit, sinatis et ab aliis promitti faciatis. Nostram in hoc expressam et omnimodum executuri voluntatem.
Datum Viennae 5ta Februarii 1537

9.

V. Károly császár levele Brodarics Istvánnak

Valladolid, 1537. február 15.

Felhasznált kézirat: ÖStA, HHStA, AA, UA 30. Konv B. fol. 60r–61r[87]

Értesíti Brodaricsot, hogy megkapta Padovából kelt levelét, melyben jelezte a Magyarországot fenyegető veszélyt. Sajnos a béke nem csak Károly akaratán múlik. Brodarics feladata, hogy megegyezésre bírja Szapolyai Jánost. Ha ez nem sikerül, világos lesz, ki dönti romlásba Magyarországot és az egész kereszténységet.

Venerabilis[88] et sincere dilecte, salutem et omne bonum.[89]
Accepimus litteras Dominationis Tuae, quas ad Nos ex Patavio dedisti[90] et saepe antea fuimus admoniti per magnificum nostrum et Imperii Sacri fidelem, dilectum Nicolaum Perrenotum de Granvelles,[91] secretum consiliarium nostrum et supremum requestarum[92] praefectum[93] eorum, quae Dominatio Tua de rebus alias non minus

[86] Brodarics 1537 januárjában kérte Bernhard Cles közbenjárását egy menlevélért, hogy Bécsben hagyott holmiját a tavasz beköszöntével Budára szállíttathassa. Brodericus, 2012, 488–489.
[87] fogalmazvány
[88] venerabilis] *post* venerabilis *del.* devote
[89] Salutem ...bonum] *add. in marg.*
[90] Brodarics említett levele 1536. november 27-én kelt Padovában. Brodericus, 2012, 485–487.
[91] Nicolas Perrenot de Granvelle (1484–1550) V. Károly császár kancellárja.
[92] Granvelle 1519-től töltötte be Németalföldön a *maître des requêtes* nevű tisztséget. A *praefectus requestarum* ennek latin fordítása.
[93] *post* praefectum *del.* saepe antea scripsit pie

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 139 2022. 01. 27. 13:14:24

prudenter quam docte[94] scripsit, ex quibus[95] omnibus deprehendimus Dominationis Tuae consilia[96] et conatus non alio, quam in beneficium reipublicae Christianae tendere, tam in procuranda eius pace et tranquillitate, quam de remedio contra Turcas et alios illius[97] hostes adhibendo. Qui quidem animus Dominationis Tuae eius virtute et erga rempublicam officio dignissimus[98] nobis plurimum probatur.

Sed quod ad has Dominationis Tuae litteras attinet, quibus[99] recensentur pericula Hungariae et aliis[100] vicinis locis imminentia, utinam esset tam in nostra potestate rempublicam pacare et eximere a periculo, quam est in aliorum arbitrio saepe res in summum discrimen adducere. Quod[101] si pax subsecuta[102] fuisset[103] iuxta provinciam Dominationis Tuae et eius collegae[104] ab illustri Scepusiensi principe[105] damandatam[106] et non contraventum his, quae Neapoli et Romae pacta[107] fuerant, res fortassis alio loco essent, nec in tantum discrimen adducerentur.[108]

Quae cum Dominatio Tua pro singulari sua prudentia facile cognoscat,[109] erit eius officii, cumprimum ad potentissimum principem Scepusiensem pervenerit, hoc agere, in hoc vires suas impendere,[110] ut pax absque ulteriori mora[111] stabiliatur. Quod si ab illo praestitum fuerit, ea sibi de nostra benevolentia et amicitia merito polliceri poterit,[112] quae Dominatio Tua alias a nobis coram intellexit posthabitis et obliteratis omnibus illis, quae hactenus fuerunt attentata.

---

[94] *post* quam *del*. pie *suprascr*. docte
[95] *post* quibus *suprascr*. omnibus *suprascr. et del.* facile
[96] *post* consilia *del*. omnesque cogitationes *suprascr*. et conatus...alio quam
[97] *post* illius *del*. infideles reipublicae Christianae
[98] Dominationis ... dignissimus *add. in marg*
[99] *post* quibus *del*. ad pericula attinet, in quibus pericula
[100] *post* aliis *del* reipublicae *suprascr*. vicinis
[101] utinam esset ...adducere. Quod *add. in marg.*
[102] conclusa *del. suprascr*. subsecuta
[103] *post* fuisset *del*. prout et iuxta
[104] Frangepán Ferenc kalocsai érsek.
[105] Szapolyai János (1526–1540) magyar király. Mivel a Habsburgok a váradi békét (1538. február 24.) megelőzően nem ismerték el legitimnek Szapolyai megválasztását és koronázását, így soha nem címezték királynak. A levelezésben általában *vajda*ként emlegetik. V. Károly levele a problémát elegánsan és diplomatikusan megkerülve a *fejedelem* (princeps) szót alkalmazza.
[106] *post* demandata *del.* et non fuisset
[107] concordata *del. suprascr.* pacta
[108] Brodarics és Frangepán 1535 végén kaptak megbízást, hogy közvetlenül V. Károllyal próbáljanak meg tárgyalni egy kompromisszumos magyarországi békéről. Ennek érdekében az akkor Itáliában tartózkodó császárhoz utaztak. Menlevelüket 1535. december 22-én állította ki I. Ferdinánd (Brodericus, 2012, 470–471). 1536 februárjában végül Nápolyban találkoztak a császárral. Frangepán korábban hazatért, de Brodarics 1536 végéig az Itálián keresztülutazó császári udvarral maradt, és több ízben tárgyalt V. Károllyal és az udvar fontosabb politikusaival, elsősorban a levélben is említett Granvelle kancellárral. A tárgyalásokról bővebben: Kasza, 2015, 120–125.
[109] videat *del. suprascr.* cognoscat
[110] in hoc vires suas impendere *add. in marg.*
[111] *post* mora *del*. componatur
[112] *post* poterit *del*. idem Scepusien.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 140 2022. 01. 27. 13:14:24

At si secus, quam velimus,[113] acciderit, quis non videat, uter nedum regnum Hungariae, verumetiam totam rempublicam Christianam in tantum discrimen adduxerit? Erit[114] autem non difficile[115] iudicare,[116] nos in eum eventum non posse aliud facere,[117] quam id, quod nostrarum partium erit, quodque et imperiali nostrae auctoritati et erga serenissimum fratrem nostrum officio[118] conveniet. Quae omnia Dominationi Tuae, cuius valetudinem Deus Optimus felicitet, duximus confidenter significanda. Datum Valisoleti die XV. Febrarii 1537, imperii nostri XVII. et regnorum nostrorum XXII.

10.

Brodarics István András kassai bírónak

Várad, 1538. január 30.

Felhasznált kézirat: AMK MMK Schwartz. No. 1628.[119]

Brodarics István levele András kassai bírónak arról, hogy a kassai polgárok mindig kedvesek voltak és lesznek számára, illetve reméli, hogy ügyükben sikerül eredményt elérnie. A tárgyalások mindenkit lefoglalnak.

Carissime Frater. Salutem plurimam.

Fuerunt mihi et erunt cives tui ex commendatione tua et causa Dei commendati.[120] Spero me in eorum negotio bonum finem consecuturum.[121] Nunc magnitudo negotiorum cogit nos omnes publicis rebus esse intentos.[122] Optime vale.

---

[113] Si minus (quod nolimus) *del. suprascr.* At si secus, quam velimus

[114] *post* erit *del.* nos quidem

[115] *del.* facile *suprascr.* difficile

[116] *corr. ex* iudicatu(r)

[117] in eum eventum non posse aliud facere *add. in marg.*

[118] *post* officio *del.* congru

[119] autográf

[120] András kassai bíró feltehetően egy levélben kérte Brodarics támogatását, amely nem maradt fenn.

[121] A Felső-Magyarország kulcsának számító Kassát Szapolyai János csapatai csellel foglalták el 1536. december 4-én. I. Ferdinánd és fivére, V. Károly megbízottja, Johann Weze lundi püspök az 1537. június–július folyamán Körmöcbányán Brodariccsal folytatott tárgyalások során a további alkudozások feltételeül a város visszaadását szabta, amely végül csak 1551-ben került újra Ferdinánd kezére. Kasza, 2015, 125.

[122] A János és Ferdinánd király között dúló háború lezárását célzó tárgyalások 1535-től váltakozó sikerrel folytak, a Hans Katzianer vezette Habsburg-sereg 1537. októberi, Eszék melletti csúfos vereségét követően azonban felgyorsultak. Brodarics István és Frangepán Ferenc még a pártváltás lehetőségének a felvetésével is igyekeztek nyomást gyakorolni János királyra a béke megkötése érdekében. Johann Weze, valamint Szapolyai megbízottjai: Brodarics István, Frangepán Ferenc, Fráter György és Perényi Péter 1537 novemberétől először Rozgonyban, majd Sárospatakon, végül 1538. január 10-től Váradon folytatták a tárgyalásokat, amelyeknek eredményeként február 24-én megszületett a váradi béke. Kasza, 2015, 120–131; Oborni, 2017, 50–60.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 141 2022. 01. 27. 13:14:24

Varadini, 30. Ianuarii 1538.

Tuus totus
Stephanus Brodericus
Vaciensis subscripsit

[Címzés:] Carissimo nostro domino Andreae iudici Cassoviensi,[123] fratri honorando

Rövidítések és irodalomjegyzék

AMK	Arhív mesta Košice, Kassa
Magistrát mesta Košice	
Schwartz.	Collectio Schwartzenbachiana
ÖStA	Österreichisches Staatsarchiv, Bécs
HHStA	Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Bécs
UA	Ungarische Akten
MNL OL	Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest
DF	Diplomatikai Fényképgyűjtemény
U 430	Eperjes város levéltára: Középkori gyűjtemény
U 487	Jászói konvent hiteleshelyi levéltára: Oklevelek
E 148 – a.	Neo-regestrata acta, Iratok
P 52	Berzeviczy család berzevicei ágának levéltára

*

Arch. 1458–1526
2016 C. Tóth Norbert – Horváth Richárd – Neumann Tibor – Pálosfalvi Tamás – W. Kovács András: *Magyarország világi archontológiája 1458–1526.* I. *Főpapok és bárók,* Budapest, MTA BTK Történettudományi Intézet, 2016. (Magyar Történelmi Emlékek, Adattárak.)

[123] Gönci (Melczer) András (?–† 1560) a krakkói egyetemen tanult, a pesti (1516-ig), majd a kassai iskola rektora (1516–1521), Kassa városának jegyzője (1525-től), a szenátus tagja (1527–1537, 1553–† 1560) és a város bírója (1535, 1537) volt, Kugelbrecht (Kakukk) Mihály bíró lányával, Katalinnal kötött házasságot, apósával együtt 1533-ban kapott nemességet. Békefi, 1906, 111–113; H. Németh, 2006, 8, 68–69, 75–78, 83–85, 87–91; Haraszti Szabó–Kelényi–Szögi, 2017, 410.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 142 2022. 01. 27. 13:14:24

Arch. 1458–1526
2017 C. Tóth Norbert – Horváth Richárd – Neumann Tibor – Pálosfalvi Tamás – W. Kovács András: *Magyarország világi archontológiája 1458–1526.* II. *Megyék,* Budapest, MTA BTK Történettudományi Intézet, 2017. (Magyar Történelmi Emlékek, Adattárak.)

Békefi
1906 Békefi Remig: *A népoktatás története Magyarországon 1540-ig,* Budapest, Athenaeum, 1906.

Bónis
1971 Bónis György: *A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon,* Budapest, Akadémiai, 1971.

Brodericus
2012 Stephanus Brodericus: *Epistulae,* ed. Petrus Kasza, Budapest, Argumentum Kiadó – Magyar Országos Levéltár, 2012. (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum. Series Nova IV.)

Csánki
1890 Csánki Dezső: *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában,* I, Budapest, MTA, 1890.

Ember
1990 Ember Győző: *A magyar királyi pozsonyi kamara zárszámadása 1542-ben,* In: *Levéltári Közlemények,* 61. (1990) 1–2. sz. 63–143.

Erdélyi
1998 Erdélyi Gabriella: *Egy kivételes karrier Mohács előtti kezdetei: Bethlenfalvi Thurzó Elek,* In: *R. Várkonyi Ágnes emlékkönyv születésének 70. évfordulója ünnepére,* szerk. Tusor Péter – Rihmer Zoltán – Thoroczkay Gábor, Budapest, ELTE BTK, 1998, 118–132.

Erdélyi
2005 Erdélyi Gabriella: *I. Ferdinánd és Thurzó Elek levelezése. (Források a Habsburg–magyar kapcsolatok történetéhez).* I. *1526–1532,* Budapest, Magyar Országos Levéltár, 2005. (Lymbus kötetek 1.)

Fallenbüchl
1994 Fallenbüchl Zoltán: *Magyarország főispánjai 1526–1848,* Budapest, Argumentum Kiadó, 1994.

Fazekas
2018 Fazekas István: *A Magyar (Udvari) Kancellária és hivatalnokai 1527–1690 között,* Budapest, Akadémiai doktori értekezés, 2018.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 143 2022. 01. 27. 13:14:24

Fedeles
2005 — Fedeles Tamás: *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526),* Pécs, Pécs Története Alapítvány, 2005. (Tanulmányok Pécs Történetéből 17.)

Glück
2008 — Glück László: *A máramarosi só kereskedelmének útvonalai a 16. század közepén,* In: *Történelmi Szemle,* 50. (2008) 1. sz. 11–38.

Haraszti Szabó–Kelényi–Szögi 2017 — Haraszti Szabó Péter – Kelényi Borbála – Szögi László: *Magyarországi diákok a prágai és a krakkói egyetemeken 1348–1525,* II, Budapest, ELTE Levéltára és az MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoportja, 2017. (Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 2.)

Hegedűs
1898 — Hegedűs István: *Irodalomtörténeti tarlózások az olasz könyvtárakban,* In: *Irodalomtörténeti Közlemények,* 8. (1898) 4. sz. 465–480.

Horváth–Neumann
2012 — Horváth Richárd – Neumann Tibor: *Ecsedi Bátori István. Egy katonabáró életpályája 1458–1493,* Budapest, MTA BTK Történettudományi Intézet, 2012. (Magyar Történelmi Emlékek, Értekezések.)

Iványi
1932 — Iványi Béla: *Eperjes szabad királyi város levéltára 1245–1526,* II, Szeged, Magyar Királyi Ferencz József-Tudományegyetem Barátainak Egyesülete, 1932.

Iványi
1942 — Iványi Béla: *A körmendi levéltár Memorabiliái,* Körmend, Rábavidék Nyomda és Lapkiadóvállalat, 1942. (Körmendi Füzetek 2.)

Kádas
2017 — Kádas István: *Cum sigillo nostro. A késő középkori Sáros megye pecséthasználata,* In: *Történelmi Szemle,* 59. (2017) 4. sz. 637–653.

Kádas
2020 — Kádas István: *A megye emberei. A szolgabírói hivatal és viselői Északkelet-Magyarországon (1329–1545),* Budapest, MTA BTK Történettudományi Intézet, 2020. (Magyar Történelmi Emlékek, Értekezések.)

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 144 2022. 01. 27. 13:14:24

Karácsonyi 1896 — Karácsonyi János: *Békésvármegye története,* I, Gyula, Békésvármegye közönsége, 1896.

Kardos 1970 — Kardos Tibor: *A Gritti-játék keletkezése,* In: *Irodalomtörténeti Közlemények,* 74. (1970) 5–6. sz. 547–559.

Károlyi 1880 — Károlyi Árpád: *A német birodalom nagy hadi vállalata Magyarországon 1542,* In: *Századok*, 14. (1880) 6. sz. 265–299.

Kasza 2008 — Kasza Péter: *Egy karrier hajnala. Adalékok Brodarics István tanulmányainak és családi viszonyainak kérdéséhez,* In: *Századok,* 142. (2008) 5. sz. 1187–2008.

Kasza 2013 — Kasza Péter: *„...hogy az lengyel király általa lenne köztek valami békissíg". Az 1530. évi poznański tárgyalások anatómiája,* In: *Történelmi Szemle,* 55. (2013) 2. sz. 271–289.

Kasza 2015 — Kasza Péter: *Egy korszakváltás szemtanúja. Brodarics István pályaképe,* Pécs–Budapest, Kronosz Kiadó – Magyar Történelmi Társulat, 2015. (Sziluett – Korszerű Történelmi életrajzok.)

Kovács 1987 — Kovács Béla: *Az egri egyházmegye története 1596-ig,* Eger, Egyetemi Nyomda, 1987. (Az egri főegyházmegye sematizmusa III.)

Kubinyi 2006 — Kubinyi András: *A királyi titkárok II. Lajos uralkodása idején,* In: *Gesta,* 6. (2006) 1. sz. 3–22.

Lakatos 2020 — Lakatos Bálint: *A király diplomatái. Követek és követségek a Jagelló-korban (1490–1526). II. rész. Adattár,* In: *Történelmi Szemle,* 62. (2020) 1. sz. 281–362.

Lukinich 1939 — Lukinich Imre: *Podmaniczky család oklevéltára II. 1510–1537,* Budapest, MTA, 1939.

H. Németh 2006 — H. Németh István: *Kassa város archontológiája. Bírák, belső és külső tanács 1500–1700,* Budapest, Szent Imre Történettudományi Alapítvány, 2006. (Fons Könyvek 3.)

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 145 2022. 01. 27. 13:14:24

Oborni
2017 Oborni Teréz: *Az ördöngös Barát. Fráter György (1482–1551),* Pécs–Budapest, Kronosz Kiadó, 2017. (Sziluett – Korszerű Történelmi életrajzok.)

Pálffy
2011 Pálffy Géza: *A Thurzó család a Magyar Királyság arisztokráciájában. Egy különleges arisztokrata família Magyarországon,* In: *Történelmi Szemle,* 53. (2011) 1. sz. 63–84.

Pálosfalvi
2010 Pálosfalvi Tamás: *A Szencsei és Pekri családok a 15. században és a 16. század első harmadában,* In: *Turul,* 83. (2010) 3. sz. 65–78.

Pálosfalvi
2014 Pálosfalvi Tamás: *The Noble Elite in the County of Körös (Križecvi) 1400–1526,* Budapest, MTA BTK Történettudományi Intézet, 2014. (Magyar Történelmi Emlékek, Értekezések.)

Sanudo
1898 Marin Sanudo: *I Diarii*, Venezia, 1898, Tom. LII.

Sörös
1917 Sörös Pongrácz: *Frangepán Ferencz, kalocsai érsek, egri püspök,* In: *Századok,* 51. (1917) 7–8. sz. 429–471; 9–10. sz. 545–576.

Szakály
1986 Szakály Ferenc: *Vesztőhely az út porában. Gritti Magyarországon 1529–1534,* Budapest, Helikon, 1986. (Labirintus)

Székely
1964 Székely György: *Olasz színész budai útjai 1527–1532,* In: *Filológiai Közlöny,* 10. (1964) 387–389.

Szendrei
1888 Szendrei János: *Váraink rendszere és fölszerelése a XVI. és XVII. században,* In: *Hadtörténelmi Közlemények,* 1. (1888) 617–631.

Szerémi
1979 Szerémi György: *Magyarország romlásáról.* Erdélyi László fordítását átdolgozta: Juhász László, a bevezetést és a jegyzeteket írta Székely György, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979. (Olcsó Könyvtár.)

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 146 2022. 01. 27. 13:14:24

C. Tóth 2009 — C. Tóth Norbert: *Ki kicsoda az ecsedi Bátori családban. A Bátori család ecsedi ágának tagjai 1377–1541,* In: *Szabolcs-szatmár-beregi Szemle,* 44. (2009) 1. sz. 5–47.

C. Tóth 2015 — C. Tóth Norbert: *Az egri káptalan archontológiája 1387–1526,* In: *Turul,* 88. (2015) 2. sz. 48–71.

C. Tóth 2017 — C. Tóth Norbert: *Ajándékok az ifjú párnak. Bátori István és felesége, Zsófia mazóviai hercegnő nászajándékai,* In: *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica,* 142. (2017) 78–90.

C. Tóth 2019 — C. Tóth Norbert: *Szilágyi Erzsébet „udvara",* In: *Márvány, tárház, adomány. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról,* szerk. Kádas István – Skorka Renáta – Weisz Boglárka, Budapest, MTA BTK Történettudományi Intézet, 2019, 51–114. (Magyar Történelmi Emlékek, Értekezések.)

Tóth 2008 — Tóth Péter: *Borsod vármegye közgyűlési és törvényszéki jegyzőkönyvei,* I. *1569–1578,* Miskolc, Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár, 2008. (Borsodi Levéltári Füzetek 51.)

Tóth-Szabó 1905 — Tóth-Szabó Pál: *Jászó a főkegyúri jog történetében,* In: *Századok*, 39. (1905) 3. sz. 223–247.

Valentinelli 1864–1866 — Joseph Valentinelli: *Regesta documentorum Germaniae Historiam illustrantium. Regesten zur deutschen Geschichte aus den Handschriften der Marcusbibliotek in Venedig,* I–II, München, Verlag der Kaiserlichen Akademie, 1864–1866.

Varga 2008 — Varga Szabolcs: *Szlavónia berendezkedése a késő középkor és a kora újkor határán (1490–1540),* Pécs, Doktori Értekezés, 2008.

Varga 2010 — Varga Szabolcs: *Brodarics István pécsi püspök (1532–1537),* In: *Pécsi Szemle,* 12. (2010) 1. sz. 18–23.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 147 2022. 01. 27. 13:14:24

Varga
2012 Varga Szabolcs: *A Bátoriak Szlavóniában,* In: *Az ecsedi Báthoriak a XV–XVII. században,* szerk. Szabó Sarolta – C. Tóth Norbert, Nyírbátor, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2012. 141–168.

Lymbus_2021_1_kötet_KÖNYV.indb 148 2022. 01. 27. 13:14:24